

Posudek diplomové práce Petry Frimlové

Humor a kritika v díle Pantaleón a jeho ženská rota Maria Vargase Llosy

Romány peruánského představitele hispanoamerického boomu a nositele Nobelovy ceny za literaturu Maria Vargase Llosy (1936) jsou nejen oblíbenou četbou, ale i tématem nejrůznějších studií a studentských prací. Autoři se však většinou věnují kritikou nejvyzdvihovanějším románům z prvního období, které aspirují na „totální“ román, o němž je v předkládané práci rovněž řeč. Autorka práce si ovšem na základě vlastního čtenářského zážitku – a zmíněné tendenci poněkud navzdory – zvolila román *Pantaleón y las visitadoras* (1973), který ve své době znejistil kritiky, ale nadchnul čtenáře.

Vargas Llosa v něm „odlehčil“ obsah i formu; zjednodušil narativní techniky, uvedl na scénu různé druhy humoru a zavedl čtenáře do světa pojízdného armádního nevěstince v srdci amazonského pralesa.

Petra Frimlová si pokládá otázky, zda jde opravdu jen o humoristickou frašku, zda autor rezignuje na kritický diskurs a jak nakládá s humorem.

Práce se tak od počátku představuje jako soustředěná na jedno literární dílo, s jasně stanovenými tezemi a cílem. Kromě samotného románového textu pracuje s dalšími autorovými díly. Petra Frimlová využívá faktu, že Vargas Llosa není jen romanopisec, ale také literárním kritikem a teoretikem, jehož románový žánr zajímá a fascinuje i po teoretické stránce, a proto pracuje i s jeho pojmoslovím, např. pro různé narativní techniky. Zdálo by se mi ovšem vhodné, aby používané termíny více vztáhla k jiným teoretickým pracím o románové tvorbě.

Úvodní část práce se zabývá životem a právě teoretickými pracemi Vargase Llosy. Pojednání o životě autora nepůsobí nadbytečně, neboť je neustále vztahován k jeho literárnímu dílu, což je v případě Vargase Llosy naprosto klíčový fakt; Petra Frimlová klade důraz na tzv. „démony“ (termín používá samotný autor) – návratná témata a motivy, někdy až jakési obsese, které nás provázejí téměř všemi Llosovými díly. Dále představuje autorovy názory na román a vysvětluje používané termíny.

Druhá kapitola se zaměřuje na problematiku hispanoamerického boomu a nového románu. Shrnout nesmírně obsáhlou a polemickou povahu těchto jevů na daném prostoru je velmi obtížné, přesto se autorce daří postihnout hlavní momenty toho, co nazýváme boom: role nakladatelství, Kubánská revoluce, vzájemné kontakty mezi spisovateli, apod. (na str. 27 autorka pomocí práce Carlose Fuentes *La nueva novela hispanoamericana* výstižně popisuje jádro nového románu). Diskutabilní se mi zdá pasáž o regionalismu; je pravdou, že autoři vstupující na scénu v 60. letech k němu měli odtažitý vztah, nicméně tvrdit, že „regionalistické romány však byly srozumitelné jen pro čtenáře z dané oblasti, protože se zaměřovaly jen a pouze na místní realitu, zvyky, faunu, flóru a lokální jazykové zvláštnosti“ (str. 23) je velmi diskutabilní: nejsou snad právě vrcholné kostumbristické romány (*La Vorágine*, *Doña Bárbara*) dokladem toho, jak lokální v sobě obsahuje univerzální?

Třetí, nejrozsáhlejší kapitola se soustředí na román *Pantaleón a jeho ženská rota*. Představuje detailní analýzu formálních i obsahových složek. Poukazuje na mísení vypravěčských technik a přítomnost různých „forem“ (dopisy, hlášení, rozhlasové vysílání“), což je výrazným rysem postmoderní literatury – autorka zmiňuje obdobné postupy v románech Manuela Puiga; zde bych opět uvítala obsáhlejší zmínku o rysech postmoderní literatury. Velkou pozornost věnuje Petra Frimlová humoru – dokazuje, že román je vystavěn na humoru slovním i situačním, a že jsou obě tyto polohy v rovnováze a vzájemně se doplňují. Co se týče témat románu, autorka přesvědčivě dokládá, že Llosovi „démoni“ se nevytrácejí ani z humoristického díla; naopak, jsou zde velmi výrazně přítomni: kritika Peru, jeho

armády, machismu, barbarství v pralese (všimněme si, že barbarsky se zde chovají ti, kteří by měli přinášet „civilizaci“), pokrytectví církevních představitelů, manipulativní moc médií... to vše jsou otázky, které se vinou jako červená nit podstatnou většinou Llosových děl. Trefně se tak jeví chápání románu jako „groteskní frašky“ (srov. 41), kde chápeme grotesknost jako hořký a kritický pohled na skutečnost; humor tu zkrátka nefunguje jako útek od reality, ale naopak jako pro Vargase Llosu nový prostředek její kritiky.

Zajímavý je termín J. L. Martína „zelený ještěr“ (Martín ho používá při analýze *Zeleného domu*, ale je příznačné, že vhodně poslouží i při studiu *Pantaleóna*), kde zelená barva vystupuje jako symbol prolhaného, zkaženého. Petra Frimlová využívá tento pojem pro rozdělení kritiky v románu na tři oblasti: vojenská moc a armáda, církevní moc a civilní moc. Nebylo by možné kritiku moci sdělovacích prostředků rovněž zahrnout pod moc civilní?

V závěru Petra Frimlová shrnuje zjištěná fakta a přesvědčivě dokládá význam *Pantaleóna jeho ženské roty* v Llosově tvorbě. Její práce dokazuje, že zdánlivě „lehčí“ téma a forma neznamenaají, že by autor rezignoval na vypravěčské experimenty ani na kritičnost literatury, která však nikdy nemá být prvoplánová a hlavně na úkor estetické kvality.

Diplomová práce Petry Frimlové je vyzrálá, autorka vhodně vkládá ukázky z textu i sekundární literaturu a předkládá soustředěnou analýzu literárního díla; je zjevné, že se jí i čtenářsky líbilo, což je vidět na zápalu, se kterým o něm píše. A to rozhodně není na škodu.

Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze, 18. 1. 2015

Mgr. Dora Poláková Ph.D.